

Reflections of Oguz morals on Television Screens: Example of

Nagihan Çetin *

* E-mail: nagihan-cetin@hotmail.com

Copyright © 2016 nagihan çetin. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

In Turkey, shooting tv series which are derived from Turkish history has been started to become a trend in 2000's. Those tv series have an ability to make historical events popular. Tv series whose themes are derived from history are blamed not to reflect the history accurately but it is ignored that these tv series are not prepared by obtaining from historical events but are inspired by fictions. In Turkey, first episode was featured on 10 December 2014 , "Dirilis Ertugrul" tv series that is inspired by histocial events is featured on channel TRT 1. This study is prepared on basis of the first season of the tv series "Dirilis Ertugrul". The subject of the study is the exmination of Turkish customs centered the tv series "Dirilis Ertugrul". This study is based on how and which purposes are aimed by giving places to the characteristics which are at the center of the Turkish customs such as being a khan, obtaining authorization from God, making judgement by consulting in headquarters, being a nation without man-woman discrimination, protecting guests by considering them God entrusted, never breaking their words no matter whatever it costs.

Keywords: television series, history, social norm, custom, function

TÜRK TÖRESİNİN TELEVİZYON EKRANLARINDAKİ YANSIMALARI DİRİLİŞ ERTUĞRUL ÖRNEĞİ

ÖZET

Türkiye’de iki binli yıllarda konusunu Türk tarihinden alan diziler çekmek moda hale gelmeye başlamıştır. Bu dizilerin tarihsel olayları popülerleştirme özelliği vardır. Konusunu tarihten alan diziler zaman zaman tarihi tam olarak yansıtmamakla suçlanmakta, bu dizilerin tarihi kayıt değil tarihten esinlenilerek hazırlanmış kurgu yapımlar oldukları göz ardı edilmektedir. Türkiye’de TRT 1 de ilk bölümü 10 Aralık 2014 tarihinde yayınlanmış olan Diriliş Ertuğrul adlı konusunu tarihten alan bir dizi yayınlanmaktadır. Bu çalışma dizinin birinci sezonu temelli olarak hazırlanmıştır. Çalışmanın konusu dizinin Türk töresi merkezli olarak incelenmesidir. Çalışma kağan olma, Tanrıdan kut alma, toyda danışarak yargıda bulunma, kadın-erkek ayrımı olmaksızın ordu-millet olma, misafiri Tanrı emaneti bilip koruma, her ne olursa olsun sözünden dönmeme gibi Türk töresinin merkezinde olan özelliklere dizide nasıl ve hangi amaçlarla yer verildiği üzerinedir.

Anahtar Kelimeler: Televizyon dizisi, tarih, sosyal norm, töre, işlev

Giriş

Tarihi gerçeklikler ve özellikler kültür ekonomisinin bir aracı olarak televizyon dizileri aracılığı ile günümüze taşınabilmekte, günümüz kültürünün de bir parçası durumuna gelebilmektedir. Tarihten izleri kendi kurgusal yapısı içerisinde uyarlayarak günümüze taşıyan diziler aracılığıyla tarihe ilgi artmaktadır. Diziler bu özellikleriyle popüler kültürün oluşmasında ve bazı değerlerin tekrar popülerleşmesinde rol sahibidir.

Tarih temalı yapımların popüler kültür ürünlerinde olduğu gibi öncelikli amacı toplumun geneli tarafından kolayca anlaşılması ve beğenilmesidir. (Demir-Çencen, 2015:16) Aslında popüler kültür ürünleri kar amaçlı olarak hazırlanmaktadır. (Evans 2005, Demir-Çencen 2015’ten). Kültür ekonomisi açısından bakıldığında da “UNESCO sözleşme ve yaklaşımlarının kültür ekonomisi, endüstrileri ve tanıtıcı sektörler gibi alanların özerkleşerek etkinleşmesiyle kültürün yönetilebilir bir ekonomik alan olduğu anlaşılmıştır. (Özdemir, 2009:74).

Konusunu tarihten alan diziler zaman zaman tarihi tam olarak yansıtmamakla suçlanmakta, bu dizilerin tarihi kayıt değil tarihten esinlenilerek hazırlanmış kurgu yapımlar oldukları göz ardı edilmektedir. “Popüler kültür ürünlerinden olan film ve dizilerin, öğreticileri ve bu alanda söz sahibi olan uzmanları dışladığı (Dimitriadis 2012, Demir-Çencen 2015’ten) yönünde değerlendirmeler yapılsa da bireylerin okul sonrası hayatlarında

kitaplardan ve dergilerden daha fazla yüz yüze gelecekleri film ve dizileri eleştirel değerlendirmelerinin sağlanması tarih öğretimi açısından önemlidir (O'Connor 1987, Demir-Çencen 2015'ten). Aslında Costav Gavras'ın belirttiği gibi "Bir film tabii ki bütün tarihi anlatamaz, bir film iki saat sürer en fazla. Film bir tarih kitabı da değil, ayrıca bir üniversite ya da bir tarih okulu da değil film. Ama bir İtalyan tarihçinin söylediği gibi bir film elbette izleyiciyi tarihçinin çalışma odasının içine sokabilir. O andan itibaren izleyici daha fazla öğrenmek istiyorsa araştırıp öğrenebilir." (Demir-Çencen, 2015:14).

Türkiye'de dizilerin sayısı ve izlenme oranları incelendiğinde dizilerin hem yapımcılar hem de izleyiciler için kendisinden beklenen işlevleri karşılayacak düzeyde olduğu görülmektedir. "Sina Koloğlu, 2013-2014 sezonunda 78 dizi yayınlandığını belirtir (2013). Ancak Koloğlu'nun verdiği bu sayı, en çok dizi yayınlanan 8 kanal (TRT1, ATV, FOX, Kanal D, Star, Samanyolu, Kanal 7 ve Show TV) ile sınırlıdır. Diğer kanallar da hesaba katıldığında bu sayı çok daha yukarılara çıkacaktır. Bununla birlikte, sadece bu verilere bakıldığında bile televizyonda günlük ortalama 11'den fazla dizinin yayınlandığı görülecektir. Üstelik bu dizilerin büyük çoğunluğu "prime time" olarak bilinen, televizyonun en çok izlendiği 20.00-23.00 saatleri arasında gösterilmektedir. Tüm bunlar, genel izleyici kitlesinin televizyonlarda en çok dizilerle muhatap olduğunu ortaya koymaktadır. (Çevik, 2015:37)

Türkiye'de TRT 1 de ilk bölümü 10 Aralık 2014 tarihinde yayınlanmış olan Diriliş Ertuğrul adlı konusunu tarihten alan bir dizi yayınlanmaktadır. Bu dizinin ilk sezonunun hikayesi 13. Yüzyılda Kayı Obası'nın Tapınak Şövalyelerine karşı olan mücadeleleridir. Dizinin ikinci sezon hikayesi ise 13. yüzyılın ortalarında yine Kayı Obası'nın bu sefer Moğollar'akarşı olan mücadelelerini konu almaktadır.

Dizinin tarihteki gerçeklerin ne kadarını yansıttığı gibi tartışma konuları bir yana bırakılacak olursa dizide kağan olma, Tanrıdan kut alma, toyda danışarak yargıda bulunma, kadın-erkek ayrımı olmaksızın ordu-millet olma, misafiri Tanrı emaneti bilip koruma, her ne olursa olsun sözünden dönmeme gibi Türk töresinin izlerini sıklıkla görmek mümkündür.

Türk Töresinin Diriliş Ertuğrul Dizisindeki İzleri ve İşlevleri

Töre, Türk kültüründe yasa hükmünde olan yazılı ve yazısız olarak, milletin tecrübeleri ve değerleri sonucu oluşmuş kurallardır. Eski Türk devletlerinin temelinde kağanın yetkilerini, kağanın halka karşı olan görevlerini, halkın sorumluluklarını belirleyen kuralların tümüne "töre" adı verilmektedir. Ziya Gökalp, töreyi "Türk Töresi" olarak ele alır ve töreyi "Türk töresi, eski Türklere atalarından kalan kuralların bütünü demektir" (Gökalp, 2005:11) şeklinde tanımlar ve "Töre kelimesinin kapsamı kanun kelimesindeki gibi sınırlı değildir. Yazılmış yasalardan başka, yazılmamış gelenekler de törenin içindedir. Hatta hukuki töreden başka, dini ve ahlaki töreler de vardır" (Gökalp, 2005:11)

"Töreye atfedilen önem o kadar büyüktür ki, etkin hukuk kurallarının konulması ve bunlara eşitlik ve adalet ilkeleri çerçevesinde riayet edilmesi hem kağanın iktidarı, hem de devletin sürekliliği için en önemli koşullar arasında gösterilmiştir. Bu sebeple de, kaynaklarda törenin çok önemli olduğu, hatta devletten bile önde geldiği, töresini kaybetmiş bir ulusun yok olmuş sayılacağı hatırlatılarak, kağanlardan her zaman töreye uygun davranmaları istenmiştir"¹.

Töre söz konusu dizide Oğuz Töresi diye geçmekte ve sıklıkla Türklerin atası olarak kabul edilen Oğuz Kağan'a göndermeler yapılmaktadır. Dizinin ilk bölümü, dizinin baş kahramanı olan Ertuğrul'un, dizide güçlü, bilgili, töreye hakim, obadakilere sözü geçen ve toyda söz sahibi olan, zaman zaman obanın çocuklarına Türk tarihinden hikayeler, destanlar anlatan Deli Demir'den kendisi için yaptığı kılıcı almasıyla başlamaktadır. Ertuğrul, Deli Demir'e "(Bu kılıcı) Allah aşkına, atam Oğuz adına şerefle taşıyacağım." demektedir. Yine Ertuğrul beyliği Süleyman Şah'dan almak isteyen Kurtoğlu'nun adamlarına "Ne sizin sözünüze ne Kurtoğlu'nun sözüne uyarım. Ben atamın töresime uyarım. Ne bana sığınanı veririm ne de kardeş kanı dökerim." diyerek ve Ertuğrul'un kardeşi Gündoğdu, hanımına "Bıktım senin beylik oyunlarından, Oğuz töresini bilmez gibi konuşma. Kim hak ederse bey o olur. Bensem ben Ertuğrul'sa Ertuğrul o kadar." şeklinde çıkışarak önemli olanın şahıslar değil Oğuz töresi olduğunu belirtmektedir.

Sonrasında Süleyman Şah kendilerine sığınan misafirleri Selçuklu sultanı adına almak için gelen Kara Toygar'a misafirleri vermeyeceğini söylerken yine Oğuz Kağan'a atıfta bulunarak kendisinden istenilen şeyin Oğuz töresine aykırı olduğunu belirtir ve "Töremizi bilmez gibi konuşursun Kara Toygar, obamıza gelen misafiri teslim etmeyiz, hele ki yaralıysa. Biz töremizle yaşar töremizle ölürüz. Biliriz ki sultan devletli adamdır, ama önce atam Oğuz'un töresi der tahtına öyle kurulur. Töre bilmeyen adamdan sultan olmaz, bey de olmaz, adam da olmaz. Adam olmayanla da bizim işimiz olmaz. Bir komutan olarak bunu bilmen gerekir. Sana son sözümü söyledim, haydi var git." der. Çünkü "... birinin yardımına sığınan kişiyi ele vermek vb. davranışlar törenin yasakladığı davranış biçimleridir" (Örnek, 2000: 128). Buradan hareketle Oğuz töresinin sultanın hükmünden üstün tutulduğu, törenin sultan, bey hatta adam olmanın ilk şartı olarak kabul edildiği söylenebilir.

Toplumların kolektif belleğinden yararlanarak, nostalji isteğini karşılamak amacıyla tarihten izlerle süslenmiş olan bu dizide bahsedilen tarihi kahramanlardan biri Oğuz Kağan iken bir diğeri de Bilge Kağan'dır. Dizide Bilge Kağan'ın sözleri günümüz Türkçesiyle Ertuğrul'un obaya misafir olarak getirdiği Selçuklu şehzadesi Numan tarafından dile getirilmektedir: "Bilge Kağan gökte mavi çadır çökmedikçe yerde yağız yer delinmedikçe senin töreni kimse bozamaz dedi." Yine Şehzadenin ağzından Türklerin cihan hakimiyeti mefkuresi de dile getirilmektedir: "Atam Oğuz yayını gündoğusundan gün batısına uzattı. Bu cihan iki hükümdara dar bir hükümdara yar dedi."

Dizide Süleyman Şah, bir şah olarak Oğuz töresini her şeyden üstün tutmaktadır, tutmak zorundadır. Çünkü eski Türk devletlerinin temelinde kağanın yetkilerini, kağanın halka karşı olan görevlerini, halkın sorumluluklarını belirleyen kuralların tümüne "töre" adı verilmektedir. Kağan devletin başına geçince devleti tanrı adına töreye uygun olarak yönetmek zorundadır ve kağan da tüm halk da töreye uygun hareket etmek mecburiyetindedir². Süleyman Şah'ın misafirleri vermemesi üzerine oğlu Gündoğdu'nun "Babam töre dedi mi bir adım geri atmaz." sözleri, Süleyman Şah'ın toyda "Öyle ya da böyle töre ne diyorsa yerine getirilecektir.", "Önce yargı kurulacak, karar töreye göre verilecek. Töre konuştu mu bey de susar sultan da." şeklindeki sözleri, "Gündoğdu'nun hanımının "Töre için erimi ölüme yollayacaklar. Süleyman Şah töresi için obasını bile yakar.", "Süleyman Şah töresini ezip geçmektense oğlunu ezip geçecek diyorum sana." sözleri şahın töreden taviz vermeyeceğinin/veremeyeceğinin göstergeleri olarak okunmalıdır³.

Türk töresinde hükümdarlık tanrısal bir güçtür ve kişi tanrıdan aldığı yetki ile kut ile devleti tanrı adına yönetme yetkisine sahip olabilmektedir. Lakin bu durum kişinin kağan olmak için çalışması gerekliliğini ortadan kaldırmamaktadır. Dizide Süleyman Şah'ın gerek yaşlılığı gerekse obada beyliği Süleyman Şah'dan almak isteyen Kurtoğlu'nun girişimleriyle toyun toplanarak yeni bir beyin seçilmesi süreci de anlatılmaktadır. Ertuğrul'un babasına "Beyler arılar gibi o çadır senin bu çadır benim dolaşmaktalar baba." demesi üzerine Süleyman Şah bu durumun normal olduğunu belirtir: "Bal yaparlar oğul. Atam Oğuz'dan beri bu böyledir. Kılıçla değil sözle, güçle değil hoşgörüyle, istişareyle, uzlaşıyla seçilir Oğuz'un beyleri. Obanın ahalisi beylerle, beyler beylerle istişare ede ede bulurlar doğrusunu. Bize de bu en büyük töreye uymak düşer."

Türk töresi şaha, lidere, kağana, hükümdara yetkiler vermekle birlikte ona danışmanlık edecek, yer yer yol gösterecek gerektiğinde şahı dizginleyecek bir toy/kurultay kurulmasını öngörür. Dizide birçok önemli olaydan önce ve sonra toy toplanmaktadır. Çünkü her durumda "Obayı diri tutacak çare toydan çıkar.", "İstışareden kimseye zarar gelmez beyim. Toy dediğin Oğuz töresi değil midir? Töre diye diye bu hale gelmedik mi? Toy Oğuz töresinin ta kendisidir." Eğer bir kişi cezalandırılacaksa toyda yargılanır ve töreye uygun olarak ceza verilir; çünkü Türk töresinin temelinde adalet yatmaktadır; Türk töresine göre hükümdar halka adil davranmalı, törenin adalet ilkesini titizlikle uygulamalıdır. "Türklerde, töreye uygun olarak kullanılmayan güç, zulüm olarak kabul edilir. İslamiyet'in kabulü ile bu anlayış iyice kökleşip zenginleşir. Cihan hâkimiyeti anlayışının ve devletin temeli halini alır: Adalet mülkün temelidir" (Köseoğlu, 1997:38). "Kayıya yakışmayan işler yapmayın. Toyda yargı konuşulacak. Hükmü töre verecek.", "Hal böyleyken şimdiye kadar kelleni obanın direklerine asmayışımın sebebini bilir misin? Eğer seni yargılamadan kelleni alırsam adalet incinir diye korkarım. Ama bilesin bunun altından senin çıktığın ispatlanırsa ölüm bile sana ödül gelir."

Türk Töresinde kadın değerlidir⁴, hiçbir zaman erkekten kaçmaz, kendi namusunu kendi korur, her zaman erkeğin yanındadır⁵. Töreye göre kadına değer verilmesinin bir sebebi de kadının annelik sıfatıdır. Dizide kadın ve erkek açısından ne sosyal yaşamda ne de sosyal normların uygulanışında bir ayrım gözetilmiştir. Kadın çalışarak ailesinin ve obasının ekonomisine katkı sağlamaktadır. Dizide kadınlar kilimhanelerde çalışmakta, keçeden giyim kuşam yapmaktadırlar. Obadaki kadınların geneli savaşçı özelliklere sahiptir. Kadınlar ata binmekte, atış talimleri yapıp, kılıç ve süngü kullanmakta, obaya bir saldırı yapıldığında ya da bir savaş durumunda hem kendilerini hem de obalarını korumak için savaşmaktadırlar. Dizide obaya saldırı yapılacağına duyulması üzerine kadınların savaş talimlerine başlaması, dizinin yardımcı oyuncularından olan Aykız'ın Moğolların obaya saldırması sonucu savaşarak şehit düşmesi gibi örnekler Türk kültüründeki ordu-millet anlayışının dizi bünyesinde yorumlandığı sahnelerdir. Bu sahneler kadının toplum içerisinde annelik ve kadınlık vasıfları dışında savaşçı olma vasfına da sahip olduğunun göstergeleridir. Dizide Halep'e giden Ertuğrul ve Alplerinden haber alınamaması üzerine haber almak için dizinin yardımcı kadın oyuncularından ikisi olan Aykız ve Gökçe'nin Halep'e gitmek istemeleri üzerine Hayme Ana ve Süleyman Şah arasında geçen konuşma obadaki kadınların cesaret ve savaşçılıkta erkeklerden geri kalmadıklarını göstermesi bakımından dikkate değerdir: "Hayme Ana: Kayı'nın kadınları yeri geldiğinde erleri kadar cesur, alpler kadar iyi bir savaşçı olmayı bilirler. Çok şükür obamız için er gibi durmak zamanında bize de nasip olmuştu. Süleyman

Şah: Kayı'nın kadını her devirde erinin gücüne güç katmıştır, biliriz. Lakin, Deli Demir'le gitsinler.”

Söz konusu dizide kadının yerini en belirgin olarak gösteren örneklerden biri obanın beyi olan Süleyman Şah'ın vefatı üzerine obanın liderinin şahın hanımı Hayme Ana'nın olmasıdır. Süleyman Şah vefat ettiği yolculuğa çıkmadan önce beylik alameti olarak taşıdığı yüzüğü oğullarına ya da bir başka erkeğe değil hanımına vermiştir. Böylelikle töreye uygun olarak beyliğin başına Hayme Ana geçmiş ve beyliğin lideri olarak toy toplayıp kararlar alıp buyruklar vermiştir.

Sosyal normlardan biri ve en etkilisi olan törenin bireylere uygulanışında da kadın ve erkek arasında bir ayrım yoktur. Dizide Süleyman Şahın gelini olan Selcan Hatun'un bir şikayeti üzerine Süleyman Şah töreyi uygulayacağını söylemiş ve Aykız'a meydanda kırbaç vurulmasına hükmetmiştir. Aykız beylik otağının önünde kırbaçlanarak cezalandırılmıştır.

Dizide ilk sezonun asıl konusunu oluşturan Kayı obasının tapınak şövalyeleri ile savaşmalarının sebebi Ertuğrul'un bir av sırasında Tapınak şövalyelerinin elinden kurtararak obaya getirdiği Selçuklu şehzadesi ve çocuklarıdır. Türk töresinde misafirin önemi dizide bu vesileyle sıklıkla dile getirilmiş kendilerine sığınan misafirleri düşmana vermemek için ne gerekiyorsa yapılmasının şart olduğu aksi bir durumun töreye aykırı olacağı dizideki pek çok karakterin ağzından dile getirilmiştir. Örneğin Ertuğrul'un Şehzadenin kızı Halime'ye söylediği “Töremiz neyi gerektiriyorsa onu yaptık, borcu olmaz.” ve Şehzadeye “Bizim için misafir kutsaldır, töremiz böyledir.” sözleri, Selcan'ın yine Halime'ye söylediği “Adettendir misafire git denmez. Süleyman Şah töredir diye sahip çıktı size, böyledir bizde.” ve de Süleyman Şah'ın büyük oğlu Gündoğdu'nun obadaki misafirleri istemeyerek gece çadırlarına girerek onları öldürmeye çalışan Kurtoğlu'na söylediği “Obaya ikilik soktun, misafirlerimizin çadırını taşılattın. Söyle Kurtoğlu bizim töremizde misafire saldırmak var mıdır? Bizim töremizde hesap sormak toya, hesap vermek de beye düşer.” sözleri Türk töresinde misafirin önemini gösteren örneklerden bir kaçıdır.

Bir dizinin birçok işlevi vardır. Söz konusu dizi Osmanlı Devleti ile ilgili dizilere rağbetin arttığı bir dönemde çekilmiş fakat gerek konusu gerekse olaylara bakış açısı olarak Muhteşem Yüzyıl ya da Muhteşem Yüzyıl Kösem gibi Osmanlı Devletindeki saray yaşamını anlatan, asıl teması aşk olan yapımlardan ayrılmaktadır. Dizi Osmanlı Devletinin çekirdeği olan Kayıları anlatmakta olaylar sarayda değil açık alanda geçmekte ve dizinin temelde vurguladığı değerler aşk değil adalet ve kahramanlıktır.

Dizinin üstlendiği işlevlerin başında tarihe ilgi çekmek, izleyiciyi kendisine kurgulanmış bir şekilde sunulan tarihi bilgileri araştırmaya ve öğrenmeye sevk etmek olduğu söylenebilir. Yine izleyici kitlenin kolektif belleğine hitap edilmesi ve toplumun geçmişe olan nostaljik bağlılığından istifade ederek toplumsal değerlerin aktarılmasına çalışılması dizinin üstlenmiş olduğu işlevlerdendir.

Dizi medyada sadece kadın ve namus bağlantılı olarak ele alınan töreyi farklı bir bakış açısıyla ele almıştır. Türk töresini toplumun idaresinde idare edilenin yanında idare edenlerin de uymak zorunda olduğu kurallar bütünü olarak ele alan dizi, törenin bir sosyal norm olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır. Dizi ayrıca mazlumun yanında olmak, misafire değer vermek, sözünden dönmek gibi Türk töresinin temelinde olan değerlerin bir popüler kültür aracı olan televizyon yoluyla izleyici kitleye anlatılmasına da olanak sağlamaktadır. Gerek

dizinin yapımcıları gerek oyuncularını verdikleri röportajlarda dizinin üstlendiği fonksiyonların farkında olduklarını ve böyle bir yapının insanların hem bilinçlenmesinde hem de tarihi kaynaklardaki boşlukları doldurarak mevcut bilgilerin şekillenmesine katkı sağlayacaklarını dile getirmektedirler. “Göç, savaş ve kan demek 13. yüzyıl. 13. yüzyıl Anadolu için tam anlamıyla bir oluşum dönemi. Ben ilk bölümden itibaren bunu gözlemliyorum. Aslında çok bilgimiz yok döneme dair, fakat dizideki kurguyla bunu anlamak ve anlamlandırmak daha kolay hale geliyor. Pusatlarını üstünden eksik etmeyen ve her zaman gitmek için hazır olan insanlar bu dönemin insanları. Sadece erkekler değil kadınlar da savaşıyor.” (Bilgiç, 2015)

Söz konusu dizinin üstlendiği bir diğer önemli işlev de elde ettiği izlenme oranlarıyla bu tarzda yapımların artması yönünde yapımcıları teşvik etmektir. Çünkü bir dizinin yapımcı ve oyuncularını için öncelikli hedeflerinden biri maddi gelir elde etmektir. Dizinin yapımcı şirketi olan Tekden Filmin sorumlularından Kemal Tekden’in “Bugün 'Diriliş Ertuğrul' dizisinde reyting rekorları kırılıyor. Doğru tarih bilgileriyle de reyting rekorları kırılabiliyormuş. 7 Amerikan dizisinden sonra 9. izlenen diziyiz. Avrupa'da birinci sıradayız. Ne olur dua edin. Allah nazarlardan saklasın. 'Diriliş Ertuğrul' çıtayı o kadar yükseltti ki bundan sonra tarihimizi ön plana çıkaracak filmler olacak” (Tekden, 2015) şeklindeki açıklamaları bu beklentinin bir yansımasıdır.

Sonuç

Türk töresi temelli olarak incelenen dizide kağan olma, Tanrıdan kut alma, toyda danışarak yargıda bulunma, kadın-erkek ayrımı olmaksızın ordu-millet olma, misafiri Tanrı emaneti bilip koruma, her ne olursa olsun sözünden dönmeme gibi Türk töresinin merkezinde olan özelliklere yer verildiği, Türklerin atası olarak kabul edilen Oğuz Kağan’a sıklıkla atıfta bulunduğu görülmüştür.

Dizinin töreyi hem yöneticilerin hem de yönetilenlerin uymak zorunda olduğu bir nevi yasa hükmünde olan kurallar bütünü olarak ele aldığı ve bu yönüyle günümüzde medya aracılığı ile oluşturulduğu düşünülen kadını ezen erkeği yücelten, sadece namus ekseninde şekillenen töre anlayışından uzak olduğu görülmüştür. Töre kavramı dizinin genelinde Oğuz töresi şeklinde kullanılmış ve söz konusu edilen törenin Oğuz Kağan’dan miras olarak alındığı, her durumda son sözü törenin söyleyeceği, törenin kurallarının şahdan dahi üstün olduğu vurgulanmıştır. Dizide törenin emir ve yasaklarının etki alanında kadın ve erkek arasında bir ayrıma gidilmeyerek kadının da erkeğin de hem ailenin hem obanın ekonomisine katkıda bulunduğu, alplik vasfının sadece erkeklere değil kadınlara da yüklendiği, ordu-millet anlayışına uygun olarak kadınların da savaşçı özelliklere sahip olduğu bir yapı sunulmaktadır.

Tarihten aldığı bir konuyu kurguyla birlikte popülerleştirerek izleyiciye sunan Diriliş Ertuğrul dizisi izleyiciye hoşca vakit geçirtme ve izleyicinin eğlenme ihtiyacını karşılama gibi işlevlerinin yanında kültür aktarımını sağlama, izleyici kitlenin kendi tarihiyle ilgili bilgilenmesine vesile olma, aidiyet duygusunu geliştirme, tarihe olan ilgisini artırma gibi pekçok işlevi de yerine getirmektedir.

NOTLAR

1) Türk töresince kişi kendisine tanrı tarafından verilen kut ile töre için töreye uygun olarak kağan olmaktadır. Haliyle töreye göre kağan olmanın yükümlülüklerini de yerine getirmek zorundadır. Orhun Abidelerinde kağanın töre üzerine kağan olduğu, devleti töreyle yönettiği, halkı töreye göre tanzim ettiği

anlatılmaktadır. Bu konuda bkz. Ergin 2005. Kağan olma süreci, kut ve töre hakkında geniş bilgi için bakınız, Başer 2006, Yılmaz 2010, Yıldırım 1998, Kafesoğlu 2007, Köseoğlu 1997, Gökalp 1976.

2) Konuyla ilgili bkz. Uğurlu-Yılmaz 2011, Pamir 2009.

3) Eski Türk devletlerinde kağanın töreye uymaması üzerine cezalandırıldığının örnekleri vardır. Örneğin, “Böğü Kağan Çin topraklarında hüküm süren kayınpederinin yönlendirmesi ile Çin şehirlerini zapt etti. Yağmacı Böğü Kağan’ın karşısına, eski ‘Türk devlet ve dış politika prensipleri’ (yani töre) dikilmişti: Eskiden beri Orta Asya Türk halklarında yaşayan bir inanç vardı. Bu inanca göre ‘Çin, kendine göre büyük bir medeniyete ve uzun bir tarihe sahipti. Bu sebeple Çin zapt edilemezdi. Zapt edilse de böyle bir devlet Çin’de uzun zaman yaşayamazdı’. 765 senesinde, Türk töresini iyi bilen kağanın kayınpederi öldü. Bunun üzerine Uygur ordusu içinde disiplin bozuldu ve anarşi baş gösterdi. Eski töresini bırakıp, yağmacı halkın isteklerine boyun eğen Böğü Kağan, Uygur devlet adamları tarafından öldürüldü” (Ögel 1971: 95-96).

4) Törede kadının değerini göstermesi bakımından Dede Korkut Destanının mukaddimesi önemlidir. Bu mukaddime Dede Korkut, güzel bulduğu şeyleri sıralarken Allah, peygamber, halifeler, sahabe, Mekke, Cuma günü gibi İslam dinindeki kutsalları sayıp bunların güzel olduğunu söyledikten sonra insanlar arasından ilk olarak erkeğin helalinin, yani kadının güzel olduğunu söylemiştir. Kardeşin hatta oğlun güzelliği de kadının güzelliğinden sonra dile getirilmiştir. Bu konuda geniş bilgi için bkz. Ergin 2008, Ergin 2009, Özsoy 2004.

5) Türk töresinde kadının yeri üzerine bkz. Çimen 2008.

• REFERENCES

- Başer, Sait. *Kutadgu Bilig’de Kut ve Töre*. Sakarya: Sakarya Valiliği Kültür Yayınları, 2006.
- Bilgiç, Esra. “En Büyük Hayalim İz Bırakabilmek” (15 Ekim 2015) 31 Aralık 2015. <<http://www.haberturk>>
- Bozdağ, Mehmet. sen. Diriliş Ertuğrul. Yön. Metin Günay. Oyun. Engin Altan Düzyatan, Kaan Taşaner ve diğer. Televizyon Dizisi, Tekden Film, 2014-2015-2016.
- Çevik, Mehmet. “Televizyon Dizileri Halk Hikayelerinin Modern Şekli midir”. *Milli Folklor* 106 (Yaz 2015): 34-46.
- Demir, Özcan ve Namık Çencen. “Türk Sinema Etkileşiminin Popüler Kültürdeki Yeri”. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi* 2 (Nisan 2015): 13-18
- Dimitriatis, G. “Popular Culture, De-Centering Educators And Critical Dispositions”. *Critical Studies in Education*, 1. (2012): 19-27.
- Ergin, Muharrem. *Orhun Abideleri*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 2005.
- Ergin, Muharrem. *Dede Korkut Kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 2008.
- Gökalp, Ziya. *Türk Medeniyeti Tarihi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1976.
- Gökalp, Ziya. *Türk Töresi*. İstanbul: Toker Yayınları, 2005.
- Evans, R. “A Fickle Lover: Experiences With The Media in Historical Context”. (Editör: Margaret Smith Crocco, Social Studies And The Press), Amerika Birleşik Devletleri: Information Age Publishing, 2004.
- Kabaklı Çimen, Latif. *Türk Töresinde Aile ve Kadın*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2008.
- Kafesoğlu, İbrahim. *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Ötüken Yayınları, 2007.
- Koloğlu, Sina. “Televizyonların Dizi Politikası” (30 Eylül 2013) 23 Mayıs 2014.

<http://www.milliyet.com.tr>

- Köseoğlu, Nevzat. *Türk Dünyası Tarihi ve Türk Medeniyeti Üzerine Düşünceler*. İstanbul: Ötüken Yayınları, 1997.
- O'connor, J. E. "Teaching History With Film And Television. Discussions On Teaching American Historical Association". Washington: D.C. National Endowment for the Humanities (NFAH), 1987.
- Ögel, Bahaeddin. *Türk Kültürünün Gelişme Çağları I*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971.
- Örnek, Sedat Veyis. *Türk Halkbilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2000.
- Özdemir, Nebi. "Kültür Ekonomisi ve Endüstrileri ile Kültürel Miras Yönetimi İlişkisi". *Milli Folklor* 84 (Kış 2009): 73-86.
- Özsoy, Bekir Sami. *Dede Korkut Kitabı*, Manisa: yy , 2004.
- Pamir, Aybars. "Orta Asya Türk Hukukunda Töre Kavramı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 58- Sayı 2* (2009): 359-375.
- Tekden, Kemal. "Diriliş Ertuğrul Oyuncuları Kayserililerle Buluştu". (23 Ocak 2015) 31 Aralık 2015. <<http://www.yenisafak.com>>
- Uğurlu, Serdar ve Kaan Yılmaz. "Türk Devlet Yönetme Geleneğinde Töre'den Örf'e Değişim" *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* (2011 Volume 6/2 Spring): 947-970.
- Yıldırım, Dursun. *Türk Bitigi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1998.
- Yılmaz, Gökhan. "Erken Dönem Türk Düşüncesinde 'Devlet' Kavrayışı". *Turan İlim ve Medeniyet Dergisi Sayı 10* (2010): 79-137.